

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕

พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี

หมอพื้นบ้านเหยียบเหล็กแดง
แห่งตำบลพยอม อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อเรื่อง พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี
หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕
ผู้เขียน นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์
นายสันติสุข โสภณสิริ

กองบรรณาธิการ

นางวงเดือน จินดาวัฒนะ

นางสาวปารณัฐ สุขสุทธิ

ผู้ประสานงาน

นางสาววาสนา สิทธิกัน

ดำเนินการผลิต

คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-616-11-1273-8

พิมพ์ที่

บริษัท แพลน พรินท์ติ้ง จำกัด

หมอสง่า พันธุ์สายศรี หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕, 2555, 40 หน้า

BN-55-21851

ISBN 978-616-11-1273-8

สารบัญ

๖

คำประกาศเกียรติคุณ
หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ๒๕๕๕
หมอสง่า พันธุ์สายศรี

๑๐

ประวัติหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕
พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี
หมอพื้นบ้านเหยียบเหล็กแดง
แห่งตำบลพยอม อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑๘

ผลงานภูมิปัญญา

๓๖

หลักเกณฑ์
และแนวทางการคัดเลือก
หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

๓๘

(ร่าง)

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

คำนำ

๒๖๖๘ ศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย

การคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ เกิดจากความคิดและความเชื่อว่าการยกย่องเชิดชูคนดีในวงการแพทย์แผนไทยย่อมเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการแพทย์แผนไทย เพราะย่อมเป็นทั้งกำลังใจให้แก่คนที่มุ่งมั่นทำความดีและเป็นการสร้างแบบอย่างให้คนอื่น ๆ เจริญรอยตาม รวมทั้งเป็น “มงคล” หนึ่งในพระพุทธานุสา ในข้อ “ปุชา จ ปุชณี ยาน” คือ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา นั่นเอง

โครงการนี้เริ่มขึ้นเมื่อปีที่แล้ว หลังจากมีแนวคิดในเรื่องนี้ คณะกรรมการได้เริ่มต้นด้วยการวางหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกขึ้นมา โดยศึกษาจากการคัดเลือกบุคคลดีเด่นของโครงการอื่น ๆ นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับโครงการของเรา ขั้นตอนต่อไปคือการคัดเลือกประธานและกรรมการที่มีประวัติน่าเชื่อถือ และพร้อมจะอุทิศเวลาเพื่องานนี้ โชคดีที่ได้นายแพทย์เปรม ชินวันทนานนท์ รับเป็นประธาน และกรรมการอีกหลายท่าน แม้นายแพทย์เปรมจะเป็นแพทย์แผนปัจจุบัน แต่เป็นผู้มีทัศนะเปิดกว้าง ให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนาการแพทย์แผนไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะเมื่อดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วประเทศ และหลายประเทศทั่วโลกในฐานะผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์คุณภาพจากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

ตั้งแต่ปีที่แล้ว นายแพทย์เปรมได้ตั้งใจทุ่มเทให้กับการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติอย่างพิถีพิถัน ด้วยความเที่ยงธรรมจนได้หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ คือ พระครูอุปการพัฒนกิจ หรือหลวงพ่อสมัยแห่งวัด หนองหญ้าาง จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเมื่อประกาศ

ออกไปก็เป็นที่ยอมรับโดยคุณากรจากทุกคนและทุกฝ่ายในวงการ
สำหรับปีนี้ นายแพทย์เปรมได้รับหน้าที่นี้อีกครั้ง ได้ตั้งใจ
พิจารณาบุคคลที่มีการเสนอชื่อจำนวนมาก รวมถึง ๕๐ คน
อย่างตั้งใจ มีการตรวจสอบประวัติและผลงานอย่างรอบคอบและ
รอบด้าน มีการลงพื้นที่เพื่อศึกษาตรวจสอบ และทดสอบอย่างเอา
จริงเอาใจในขั้นสุดท้าย จนได้แพทย์แผนไทยดีเด่นแห่งชาติในปี
นี้คือพ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอขอบคุณคณะกรรมการและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน หวังและ
เชื่อมั่นว่ากุศลกรรมร่วมของทุกท่านจะส่งผลในการส่งเสริมและ
พัฒนาการแพทย์แผนไทยให้เจริญก้าวหน้า เป็นความภาคภูมิใจ
และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง แก่ประชาชนคนไทยยิ่งๆ ขึ้นไป

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

ประธานคณะกรรมการพัฒนา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ
ในคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ๒๕๕๕

หมอสง่า พันธุ์สายศรี

เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติคุณของแพทย์แผนไทย เมื่อปีที่แล้ว คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติใน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ และกระทรวงสาธารณสุขได้ริเริ่ม การคัดเลือกแพทย์แผนไทยดีเด่นแห่งชาติขึ้นเป็นปีแรก ซึ่งได้แก่ พระครูอุปการพัฒน์กิจ หรือหลวงพ่อสมัยแห่งวัดหนองหญ้าาง จังหวัดอุทัยธานี ในปีนี้ได้มีการดำเนินการต่อเนื่อง ได้คัดเลือก หมอไทยดีเด่นแห่งชาติประจำปี ๒๕๕๕ คือ พ่หมอสง่า พันธุ์สายศรี

พ่หมอสง่า เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ที่บ้านตำบลพยอม อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนที่สองใน จำนวนลูกทั้งหมด ๘ คน ของนายเย็นหรือการิม รุนภาค กับ นาง แมะ ภักดี ตระกูลของพ่สง่านับถือศาสนาอิสลาม อพยพมาจาก จังหวัดปัตตานี ชื่ออิสลามของพ่หมอสง่า คือ “กอเดรด” พื้นเพ ตั้งเดิมเป็นคนยากจน มีอาชีพทำนา ไม่มีที่ดินของตนเอง

บรรพบุรุษของพ่หมอสง่ามีวิชาหมอสืบทอดกันมา โดยเฉพาะวิชาวดโดยใช้เท้าเหยียบเหล็กแดงรักษาอาการอัมพฤกษ์ อัมพาต รวมทั้งความพิการจากโรคโปลิโอ

พ่หมอสง่ามีพื้นฐานการเล่าเรียนเพียงจบชั้นประถมปีที่สี่ แต่สนใจศึกษาสืบทอดความรู้ทางการแพทย์จากปู่และพ่ โดย ติดตามปู่และพ่ไปรักษาคนเจ็บคนไข้ตามบ้านคนเจ็บคนไข้ รวมทั้งได้ติดตามไปช่วยเก็บยาสมุนไพรตามทุ่งตามป่า และช่วยปรุงยา ตลอดจนเรียนคาถาอาคมและฝึกทำน้ำมันต์ จนพ่ไว้เนื้อเชื่อใจ และได้ทำการครอบครูวิชาเหยียบเหล็กแดงให้ตั้งแต่อายุได้เพียง 14 ปี จนอายุได้ 17 ปี ก็มีความรู้ความชำนาญรักษาคนเจ็บคนไข้ ได้ นอกเหนือจากการเหยียบนวัดให้ปู่และพ่ตั้งแต่นั้นเล็ก

อย่างไรก็ดี แม้จะมีความรู้ความสามารถในการรักษาคนไข้ ตั้งแต่วัยรุ่น แต่ช่วงชีวิตตอนนั้นพ่อหมอสง่าก็เหมือนวัยรุ่นทั่วไป คือยังอยากใช้ชีวิตอิสระ ไม่อยากทำงานอาชีพรักษาคนไข้เท่าไรนัก จนกระทั่งหลังจากเป็นทหารเกณฑ์ไปรบในสงครามเกาหลี ได้รับบาดเจ็บสาหัสจนเกือบถูกตัดขาทั้ง แต่ท่านไม่ยอมให้ตัด ขอกลับไปรักษาตัวด้วยภูมิปัญญาของครอบครัว โดยปฎิบัติการรักษาให้ จนหายเป็นปกติ จึงทำให้ท่านสนใจเรียนรู้และฝึกฝนวิชาแพทย์ ของตระกูลจากปู่และพ่ออย่างจริงจังมากขึ้น

นอกจากความรู้และการฝึกฝนทักษะต่างๆ แล้ว สิ่งที่พ่อหมอสง่าซึมซับจากปู่และพ่อตลอดมา คือความเมตตากรุณาที่ปู่และพ่อมีต่อคนไข้ โดยไม่เลือกว่าเป็นอิสลามหรือพุทธ เพราะแม้จะมีวิชาความรู้ที่สามารถช่วยเหลือเยียวยาชาวบ้านได้ แต่อาชีพหลักก็ต้องทำนาและหาปูหาปลา มาบริโภคเหมือนชาวบ้านทั่วไป ค่าตอบแทนส่วนใหญ่ที่ได้รับก็เพียงค่าครุเท่านั้น แต่สิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่าเงินทองก็คือความเคารพนับถือและความรักที่ชาวบ้านมีให้ต่อปู่และพ่อ ทำให้พ่อหมอสง่าดำเนินรอยตามปู่และพ่อช่วยเหลือรักษาคนเจ็บคนไข้ด้วยยินดีและกรุณาสืบมา

นอกเหนือจากความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษแล้ว พ่อหมอสง่ายังสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ ซึ่งพ่อหมอสง่าได้มีโอกาสไปทำงานในแผนกกายภาพบำบัดของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นเวลา ๒ ปี ได้ศึกษาเรียนรู้ และนำมาดัดแปลงประดิษฐ์อุปกรณ์ในการช่วยเหลือรักษาคนไข้ อัมพฤกษ์ อัมพาต โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ทำอุปกรณ์ชั่วคราวให้คนไข้ได้บริหารแขนขาที่เป็นอัมพฤกษ์

อัมพาต ทำให้ขยับให้คนใช้บริหารนิ้ว ทำหมอนรองไหล่ช่วยให้คนไข้ที่ไหล่ตกลีบเข้าที่ ดัดแปลงวอล์คเกอร์โดยการติดล้อ และมีที่นั่งพับให้คนไข้อัมพฤกษ์อัมพาตหัดเดิน พอเมื่อยก็นั่งพักได้ เป็นต้น

ด้วยความรู้ที่มีหลายด้าน ทำให้พ่อหมอสง่าได้เป็นที่พึ่งของคนไข้ทั้งในฐานะหมอสุนไพรมือตำแย หมอนวด หมอเหยียบเหล็กแดง หมอเป่า หมอมนต์ จนนอกจากได้รับการยอมรับจากชาวบ้านแล้ว ทางการก็ให้การยอมรับ ทั้งโดยการตั้งให้เป็นแพทย์ประจำตำบล และต่อมาได้รับคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ด้วย ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติที่กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจัดขึ้นเป็นประจำติดต่อกันมาหลายปี พ่อหมอสง่าก็ได้รับเชิญให้มาเป็นวิทยากรและสาธิตการรักษาโดยการเหยียบเหล็กแดงหลายครั้ง

ที่บ้านพ่อหมอสง่า นอกจากมีคนไข้ทั้งอิสลามและพุทธไปรับการรักษาแล้ว ยังได้รับความสนใจไปดูงานจากที่ต่างๆ และท่านยังถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจโดยไม่เลือกว่าเป็นอิสลามหรือเป็นพุทธ เป็นตัวอย่างอันดีของความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกต่างศาสนาที่น่าชื่นชมอย่างแท้จริง

พ่อหมอสง่า ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และได้รับใบประกอบโรคศิลปะ ในสาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทยโดยไม่ต้องผ่านการสอบ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ ขณะมีอายุได้ ๗๔ ปี และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ยังได้รับแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขณะมีอายุถึง

๘๐ ปีแล้ว

ในด้านชีวิตครอบครัว พ่อหมอสง่าได้ประกอบสัมมาชีพ สร้างครอบครัวด้วยความขยันหมั่นเพียรจนเป็นปึกแผ่น สามารถอบรมเลี้ยงดูลูก ๗ คนให้เป็นคนดีและทำคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชน และราชการเป็นอันมาก จนได้รับยกย่องให้เป็น “พ่อดีเด่น” ของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประจำปี ๒๕๕๒

ด้วยความรู้ความสามารถ ผลงาน และคุณความดีมากมาย เป็นที่ประจักษ์ คณะกรรมการจึงเห็นพ้องต้องกันคัดเลือกพ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ประวัติชีวิต

“

การช่วยเหลือคน
การรักษาชีวิตคนได้
มีคุณค่ามากกว่า
ความร่ำรวย

”

ประวัติหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕

พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี

หมอพื้นบ้านเหยียบเหล็กแดง

แห่งตำบลพยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี เป็นคนไทยนับถือศาสนาอิสลาม มีชื่อเรียกในหมู่พี่น้องมุสลิมว่า “กอเดรด” เกิดเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๔ ที่ ตำบลพยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนที่สองในจำนวนลูกทั้งหมด ๘ คน ของนายเย็นหรือการิม รุนภาค กับนางแมะ ภักดี ปัจจุบันพ่อหมอสง่ามีอายุ ๘๑ ปี

พื้นฐานเดิมของครอบครัวเป็นชาวนายากจนไม่มีที่ดินของตัวเอง แม้มีความรู้ในระบบโรงเรียนเพียงระดับประถมปีที่ ๔ แต่เนื่องจากท่านเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ จึงสามารถสร้างครอบครัวได้เป็นปีกแผ่นสามารถอบรมเลี้ยงดูลูกทั้ง ๖ คน ให้เป็นคนดีทำคุณประโยชน์แก่ชุมชนและราชการโดยเฉพาะในด้านสาธารณสุข จนท่านเองได้รับยกย่องให้เป็น “พ่อดีเด่น” ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๒

ทางด้านวงการแพทย์แผนไทย ท่านได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาแพทย์ในสายตระกูลหมอพื้นบ้านอิสลามจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากปัตตานี ซึ่งมีวิชาขนาดโดยใช้เท้าเหยียบเหล็กแดงเพื่อรักษาอาการอัมพฤกษ์ อัมพาต และโปลิโอ นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาศาสตร์แพทย์แผนไทยจารึกไว้ในสมุดข่อยโบราณ ด้วยเหตุนี้ในพิธีไหว้ครูของตระกูลพันธุ์สายศรี ในรุ่นลูกจึงมีการบูชาบรมครูแพทย์ชีวกโกมารภัจจ์ด้วย

พ่อหมอสง่า ได้รับการครอบครูหมอวิชาเหยียบเหล็กแดง จากบิดาเมื่ออายุ ๑๔ ปี จนกระทั่งมีความรู้ความชำนาญสามารถรักษาผู้ป่วยได้ตั้งแต่อายุ ๑๗ ปี แต่ในช่วงชีวิตวัยรุ่นนั้นพ่อหมอสง่ายังชอบใช้ชีวิตอิสระไม่สนใจรักษาคนไข้ จนเมื่อได้รับบาดเจ็บจากการรบตอนเป็นทหารเกณฑ์ในสงครามเกาหลี เกือบถูกตัดขา ทั้งแต่ท่านเองไม่ยอมขอกลับมารักษาตัวด้วยภูมิปัญญาแพทย์ของครอบครัว โดยมีปู่ย่าทำการรักษาให้จนหายเป็นปกติ

จากประสบการณ์เรียนรู้เรื่องตำรายาสมุนไพรและการนวดรักษาที่เห็นผลโดยตรงกับตัวเอง ทำให้พ่อหมอสง่าตั้งใจเป็นหมออย่างแท้จริง พ่อหมอสง่าเรียนวิชาแพทย์แบบหมอฝึกหัดที่ติดตามอยู่ร่วมมีประสบการณ์การบำบัดรักษาความเจ็บป่วยจากหมอบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่าจนถึงรุ่นบิดา ท่านได้เห็นปู่และบิดาเป็นหมอที่คนในละแวกบ้านใกล้เคียงให้ความเคารพ และมาขอให้ช่วยรักษาเยียวยาโดยไม่คิดค่าบริการตอบแทนแม้ว่าตัวหมอเองยังต้องทำนาหาปลาเลี้ยงชีพเหมือนเช่นคนอื่น ๆ

พ่อหมอสง่าจึงได้มีโอกาสติดตามปู่และบิดาไปรักษาคนไข้ตามที่ต่างๆ ระหว่างการเดินทางก็เป็นช่วงที่ได้ซึมซับวิชาการรักษาและจรรยาบรรณแพทย์จากปู่และบิดา ช่วยเก็บยาสมุนไพรในท้องทุ่ง ได้รู้จักจดจำต้นยาสมุนไพร ทุกวันหลังอาหารเย็น ปู่ ย่า บิดา มารดา มักเรียกให้พ่อหมอสง่ามาฝึกเหยียบนวด ฝึกสอนทำน้ำมันตีให้จดจำคาถาและวิชาแพทย์ของบรรพบุรุษ

ด้วยวิธีการถ่ายทอดวิชาแพทย์ในสายเลือดดังกล่าว พ่อหมอสง่าจึงมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีความมั่นใจและภูมิใจในความเป็นหมอ กล่าวคือเป็นทั้งหมอยาสมุนไพร หมอตำแย

หมอนวด หมอเหยียบเหล็กแดง หมอเป่า หมอมนต์ ที่ให้บริการรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต โปлио และโรคต่างๆ แก่คนทั่วไปไม่เฉพาะชาวมุสลิมในละแวกตำบลพยอมเท่านั้น แต่ยังช่วยสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ที่นับถือศาสนาอื่นด้วย ปรากฏว่าปีหนึ่งๆ มีคนไข้ชาวพุทธเป็นจำนวนมากจากทุกภูมิภาคมาขอรับการรักษาจากพ่อหมอมุสลิมผู้นี้ ยิ่งไปกว่านั้นท่านยังยินดีถ่ายทอดวิชาให้แก่ลูกศิษย์ที่เป็นชาวพุทธด้วย

เนื่องจากได้บำเพ็ญตนดูแลรักษาโรคภัยไข้เจ็บภายในชุมชนมายาวนานโดยไม่หวังผลตอบแทน ในอดีตพ่อหมอสง่าจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นแพทย์ประจำตำบล และได้รับการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ด้วย

พ่อหมอสง่าเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ท่านรู้จักนำความรู้การแพทย์แผนใหม่ มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยกล่าวคือ เมื่อครั้งที่ท่านเคยเข้าไปทำงานในแผนกกายภาพบำบัด โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เป็นเวลา ๒ ปี ท่านได้เรียนรู้เรื่องโครงสร้างร่างกาย และวิธีทำกายภาพบำบัดแบบการแพทย์แผนใหม่ จนได้แนวความคิดในการประดิษฐ์อุปกรณ์กายภาพบำบัดด้วยเศษผ้า ลูกรอก และวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยตนเอง แต่มีประสิทธิภาพใช้งานได้ดี โดยท่านได้ประดิษฐ์อุปกรณ์เหล่านี้ไว้ใช้ในบ้านของท่านที่ดัดแปลงเป็นสถานพยาบาลสำหรับผู้ป่วย ใช้บริหารกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างถูกหลักกายภาพบำบัด

ชีวิตการเป็นหมอของพ่อหมอสง่าไม่ได้เกิดขึ้นและดำเนินมาอย่างง่ายดาย หากแต่ผ่านการพิสูจน์ตรวจสอบจากชุมชน คนเจ็บป่วยและสังคมมาอย่างยาวนาน นับแต่ข้อกล่าวหาจากเจ้าหน้าที่ว่าเป็น “หมอเถื่อน” ถูกจับไปโรงพัก จนการติฉินนินทาว่า

“ไม้ หลอกหลวง” ที่ต้องเผชิญ แต่พ่อสง่าบอกว่า “คนเจ็บป่วยมาหาเอง มาขอความช่วยเหลือ เป็นเพื่อนมนุษย์เหมือนกัน จึงช่วยเหลือกันไป”

ในการสืบทอดความรู้และความเป็นหมอของพ่อสง่าให้กับลูกหลาน จึงเน้นการอบรมสั่งสอนให้เห็นคุณค่าของการช่วยเหลือคนป่วย ซึ่งเป็นผู้ประสบทุกข์ยาก หมอชาญวุฒิ พันธุ์สายศรี บุตรชายคนโต เล่าว่า “ก่อนทำพิธีพ่อจะให้ลูกทุกคนตั้งสัจจะและสาบานว่า...ถ้าเห็นเงินแล้วตาโต ก็ขอให้ตาแตก”

แม้จะล่วงวัยเกิน ๘๐ ปีแล้ว พ่อหมอสง่าก็ยังไม่หยุดกิจกรรมการรักษา การเผยแพร่ความรู้และสาธิตการนวดให้แก่ผู้สนใจเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจากภายในประเทศและนานาชาติที่มาเยี่ยมชมดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ท่านให้ความร่วมมืออย่างแข็งขันในการร่วมกิจกรรมมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติประจำปีของกระทรวงสาธารณสุข โดยท่านจะมาสาดิตการนวดเหยียบเหล็กแดงด้วยตนเองทุกปี

ในวันนี้บ้านของพ่อหมอสง่า ยังเป็นสถานพยาบาลที่คลาคล่ำด้วยคนไข้ที่เข้ามารับการรักษาจากทั่วทุกสารทิศ โดยพ่อหมอจะเป็นผู้คอยกำกับดูแลการรักษาพยาบาลอย่างใกล้ชิด ท่านไม่เคยเหน็ดเหนื่อยหรือเบื่อหน่ายการรักษาเยียวยาเพื่อนมนุษย์ เพราะท่านถือคติประจำใจว่า

“การช่วยเหลือคนที่มีความทุกข์ที่เราพอจะช่วยได้คือความสุข เพราะเรามีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่มีการเรียกร้องค่ารักษา”

พ่อหมอสง่า จึงเป็นผู้ทรงความรู้ความสามารถด้านกรแพทย์แผนไทยอย่างยอดเยี่ยม ได้รับความสนใจมาเรียนรู้ดูงาน

จากสถาบันและหน่วยงานด้านการแพทย์การสาธารณสุขมากมาย
หลายคณะ ด้วยความยอมรับถึงความเป็นผู้ทรงจรรยาบรรณแพทย์
อันหาได้ยากยิ่งในยุคสมัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จิ่งเสถียรทรัพย์และปารณัฐ สุขสุทธิ, บก. (๒๕๕๐). ภูมิปัญญา
หมอพื้นบ้าน คนพิการ. ในโครงการจัดการความรู้การดูแลสุขภาพ
คนพิการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ. สนับสนุนโดยแผนงาน
สร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)
- วีรพงษ์ เกรียงสินยศ, บก. (๒๕๕๒). ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน จ.พระนครศรีอยุธยา.
แผนงานพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพเพื่อการพึ่งตนเองของ
ชุมชน. สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สสส.)
- เสาวณีย์ กุลสมบุรณ์, บก.บริหาร.(๒๕๕๔). องค์ความรู้การดูแลอัมพฤกษ์
อัมพาตของหมอพื้นบ้าน. สำนักการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมพัฒนา
การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

ผลงานภูมิปัญญา

“

หากหมอไม่มี

คุณธรรมจริยธรรมแล้ว

ก็จะหมดความเป็นหมอไปในที่สุด

”

ไม้ช่วย

ไม้ช่วย ให้คนใช้จับขยับนิ้วและมือ ช่วยในการออกกำลังนิ้วมือ เมื่อ
เวลากำมือแล้วไม่สามารถแบมือออกมาเองได้ ไม้ช่วยจะช่วย
ดึงนิ้วให้แบออกมาได้

วอล์คเกอร์ หมอสง่า

วอล์คเกอร์ หมอสง่า ใช้เศษเหล็กมาเชื่อมต่อเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม มีที่นั่งด้านหลังและใช้มือจับ ติดล้อ ๓ ด้าน เว้นด้านหน้า ติดลูกยาง ทำเป็นเบรก เมื่อผู้ป่วยหัดเดินจนเหนื่อยก็สามารถนั่งพักได้เอง

ผ้าแก้เท้าบิด เท้าตก

ผ้าแก้เท้าบิด เท้าตก ใช้เศษผ้าที่มีความยาวและเหนียว มีความยาวเพียงพอที่จะให้คนไข้จับดึงได้ด้วยตนเอง หรือ ผูกกับหัวเข่าคนไข้ได้ โดยการผูกเท้าข้างที่บิดหรือตก แล้วดึงให้เท้าตรงปกติ นำผ้าที่ทำหน้าที่ดึงคล้ายเชือกมาผูกกับช่วงหัวเข่า เพื่อยึดไว้ให้เท้าไม่บิดหรือตก ทำบ่อย ๆ จะหายได้

หมอนรองไหล่

หมอนรองไหล่ ใช้เศษผ้ามาม้วนรวมเป็นก้อนทรงกระบอก ขนาดฝ่ามือ คล้ายทรงกระบอก มีเชือกยาวออกจากปลายทั้งสองข้าง ตักันหนึ่งทำเป็นห่วงสวมกับหัวไหล่ได้เลย โดยให้ตัวหมอนรองใต้หัวไหล่ข้างที่ผิดปกติ หรือ ไหล่ตก อุปกรณ์ชิ้นนี้จะช่วยหนุนและขยับให้หัวไหล่ที่ตกกลับเข้าที่ได้ดีขึ้น อีกทั้งยังสามารถสวมเสื้อทับได้ตามปกติ

ชักรอก

ชักรอก ใช้โครงเหล็กสามเหลี่ยม เชือกและเศษผ้า มาดัดแปลง
ทำเป็นอุปกรณ์ชักรอกดึงมือ แขน ขาคอนโซในท่านอน ซึ่งเป็นท่า
ที่สบายในการบริหาร จะช่วยให้กล้ามเนื้อฟื้นตัวและมีกำลังดีขึ้น

พาลเหล็กแดง

พาลเหล็กแดง มาจากพาลไถนา นำมาใช้ย่างไฟเพื่อเหยียบนำความร้อนไปรักษาคนไข้ เป็นอุปกรณ์สำคัญส่วนหนึ่งในพิธีกรรมเหยียบเหล็กแดงรักษาโรค ตามชื่อ “พาล” ยังหมายถึง ผลาญโรคให้หมดไป

รถชิง

รถชิง นำโครงเหล็กที่เหลื่อใช้มาดัดแปลงคล้ายรถเข็นใส่ล้อหน้า ๒ ล้อ ขาหลังสวมลูกยาง มีมือจับใช้เดิน ช่วยให้คนไข้ยืนได้มั่นคง หัดเดินได้ปลอดภัย จนนคล่องตัว

พ่อหอมสง่า พันธุ์สายครี คิดค้นประดิษฐ์อุปกรณ์
กายภาพบำบัดให้คนไข้ฟื้นฟูบำบัดสภาพร่างกายที่ผ่าน
กระบวนการรักษาด้วยการเหยียบเหล็กแดง นวดพื้นบ้านไทย
ยาสมุนไพรและอาหาร หากแต่ยังอยู่ในสภาพโครงสร้างกล้ามเนื้อ
เนื้อส่วนเคลื่อนไหวยังลึบ อ่อนแรงและเลือดลมยังไม่ไหลเวียนไม่
สะดวก พ่อหอมสง่าจึงคิดดัดแปลงอุปกรณ์ใช้สอยใกล้ตัว เช่น
เศษผ้า แกลลอนน้ำ ไม้ป้อ เศษเหล็ก ฯลฯ มาเป็นเครื่องมือฟื้นฟู
สภาพร่างกาย ได้แก่ แขน ขา มือ นิ้ว กระดุกสันหลัง เป็นต้น

หลักเกณฑ์

และแนวทางการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ความหมาย

หมอไทย หมายถึงแพทย์แผนไทยหรือหมอพื้นบ้าน ผู้ได้รับใบประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย โดยหมายรวมถึงสาขาการแพทย์แผนไทยทั้งประเภท ก ประเภท ข ประเภท ค และสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

คุณสมบัติ

- เป็นผู้มิสัญชาติไทย
- เป็นผู้ขึ้นทะเบียน และรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ
- ปฏิบัติงานดีเด่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ (ไม่น้อยกว่า ๕ ปี)
- เป็นคนดี มีจริยธรรม เมตตาธรรม อยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา อันเห็นชอบ (อริยมรรค ๘)
- เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้เจ็บป่วย และถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์

การให้คะแนน

๒๐ คะแนน (ข้อมูลพื้นฐาน)

- มีความรู้ความสามารถด้านเวชกรรมไทย
- มีความรู้ความสามารถด้านเภสัชกรรมไทย
- มีความรู้ความสามารถด้านผดุงครรภ์ไทย
- มีความรู้ความสามารถด้านการนวดไทย

๒๐ คะแนน (ความสามารถ)

- การดูแลรักษาผู้ป่วย
- การถ่ายทอดความรู้ การจัดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้าน

๓๐ คะแนน (ความสามารถพิเศษ)

- เขียนตำรา
- มีตำรับเฉพาะ
- ประดิษฐ์อุปกรณ์การแพทย์
- มีเทคนิคการรักษาเฉพาะ
- มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และปลูกป่าชุมชน

๓๐ คะแนน (คุณธรรม จริยธรรม)

- เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นบุคคลต้นแบบ

วิธีการคัดเลือก

ส่งหนังสือ/E-mail ไปยัง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/องค์กรภาคีเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทย/การแพทย์พื้นบ้านทุกจังหวัด ให้เสนอชื่อและประวัติของผู้ที่แต่ละจังหวัดเห็นสมควรได้รับตำแหน่ง ส่งกลับมาที่

สำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อาคารสวนกีฬา ชั้น ๒ กระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ ภายใน วันศุกร์ที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนดีที่สุดในแต่ละภาคแล้วเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติพิจารณาตัดสิน

หมายเหตุ บุคคล หน่วยงาน องค์กร เครือข่าย สามารถเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการพิจารณาเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๕ ได้เพียง ๑ ท่านเท่านั้น

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

ที่ ๑๐ / ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอยาแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ตามที่คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ พิจารณาคัดเลือกหมอยาแห่งชาติ เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติและขวัญกำลังใจของหมอพื้นบ้าน หมอแผนไทย ที่ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในการทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ และมีการมอบรางวัลในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ นั้น

เพื่อให้การดำเนินการคัดเลือกหมอยาแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน จึงสมควรแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการคัดเลือกหมอยาแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยมีองค์ประกอบ บทบาทและหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ นายวิชัย โชควิวัฒน์	ประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ	ที่ปรึกษา
๑.๒ นายสุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ	ประธานคณะกรรมการวิชาการ งานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๙	ที่ปรึกษา
๑.๓ นายสุพรรณ ศรีธรรมมา	อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ที่ปรึกษา
๑.๔ นายเปรม ชินวันทนานนท์	ที่ปรึกษามูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	ประธาน
๑.๕ นายประพจน์ เกตุรากาศ	ประธานสมาพันธ์แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย	รองประธาน
๑.๖ นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์	ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๗ นางเสาวณีย์ กุลสมบุรณ์	ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์พื้นบ้าน กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๘ นายวีรพงษ์ เกรียงสินยศ	มูลนิธิสุขภาพไทย	คณะทำงาน
๑.๙ นายสันติสุข โสภณศิริ	นักวิชาการอิสระ	คณะทำงาน
๑.๑๐ นางวงเดือน จินดาวงษ์	หัวหน้าสำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงานและเลขานุการ
๑.๑๑ นางสาวรัชณี จันทร์เกษ	สำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๒ นางนวลจันทร์ จารุปรีชาชาญ	สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

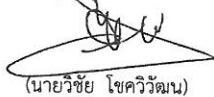
- ๒ -

๒. บทบาทและหน้าที่

- ๒.๑ จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาคัดเลือกหมอไทยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๕
- ๒.๒ ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกโดยประสานความร่วมมือ หน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการค้นหา เสนอชื่อ และพิจารณาบุคคลผู้สมควรได้รับการคัดเลือก
- ๒.๓ เสนอชื่อ ประวัติ ผลงาน บุคคลผู้สมควรได้รับการพิจารณาคัดเลือกต่อคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ เพื่อพิจารณาคัดเลือก
- ๒.๔ จัดทำทะเบียนประวัติบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอไทยแห่งชาติ เพื่อเป็นฐานข้อมูลต่อไป
- ๒.๕ ดำเนินการเพื่อประกาศเกียรติคุณผู้ได้รับการคัดเลือกในการประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ ครั้งที่ ๙

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๕

(นายวิชัย โขควีวัฒน)

ประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

